

İhracatçıya Dahilde İşleme Rejimi'nde kötü haber

Sercan Bahadır

Gelir İdaresi tarafından Cumhurbaşkanlığına yapılan mevzuat düzenlemelerine yönelik sunum, vergi dünyasının olduğu gibi gümrük dünyasının da gündeminde. Sunum, 2024-2026 yılları için hazırlanan Orta Vadeli Programda (OVP) yer alan hedeflere ulaşmak için yapılması planlanan bir takım vergi düzenlenmelerini içeriyor.

Çalışma genel olarak teknik düzenlemeleri kapsıyor. Çalışmada; potansiyel yeni vergilere, vergi uygulamalarında yer alan istisnaların/muafiyetlerin kaldırılmasına ve bunların ekonomik olarak bütçeye olan katkılarına işaret ediliyor. Diğer taraftan çalışmada; istisnaların kaldırılmasının ekonomik analizine ve bu düzenlemelerin sektörlere, ihracata, istihdama yansımaları gibi makro ekonomik etkilerine yönelik detaylı bir çalışmaya yer verilmediği görülüyor. Bunun, söz konusu sunum içinden seçilecek önerilere göre daha sonra yapılacağı anlaşılıyor.

Aynı zamanda sunumda, dış ticareti yakından ilgilendiren mevzuat düzenlemelerine de yer veriliyor. Serbest bölgeler ile ilgili asgari kurumlar vergisi istinasına yer verilmemesi veya serbest bölgedeki kurumlar vergisinin sadece ihracat gelirleriyle sınırlı tutulması gibi durumlar da göze çarpıyor. Ayrıca bu yazıda detaylı inceleyeceğimiz Dahilde İşleme Rejimi'ne (DİR) yönelik katma değer vergisi (KDV) düzenlemesi de çalışmada bulunuyor.

Dahilde İşleme Rejimi (DİR) nedir?

Her ülkede olduğu gibi ülkemizde de ihracatı teşvik etmek için birtakım düzenlemeler yapılıyor ve bunun bir iz düşümü olarak Dahilde İşleme Rejimi (DİR) ülkemizde uygulanıyor. Bu rejim kapsamını özetle şöyle özetleyebiliriz: İhracat yapmak için ithal edilen girdi veya hammadenin ithalat vergileri hesaplanıyor (KDV dahil), ancak tahsil edilmeyip teminata bağlanıyor. İhracat gerçekleşikten sonra teminatların çözümü gerçekleşiyor. Bir anlamda ihracat şartıyla ihraç edilecek ürünlerin üretimi için gerekli hammaddeyi yurt dışından ithalat vergisi ödemeden ithal etme hakkı ediniliyor. Bu rejimde vergi ödeyerek de işlem yapmak mümkün, ama mevcut ekonomik koşullarda bu yöntem tercih edilmiyor.

Büyüme modelimiz ithalata dayalı olduğu ve üretimde ithal hammadde ve girdiye ihtiyaç duyduğumuz için diğer ülkelere (Avrupa Birliği ülkelerine) mukayesen daha çok kullanılan bir rejim olarak karşımıza çıkıyor. Bu nedenle "En yaygın kullanılan ihracat teşviki Dahilde İşleme Rejimi'dir" söylemi doğru bir yorum oluyor. İhracatımızın yaklaşık %50'sini de bu rejim ile gerçekleştirdiğimiz tahmin ediliyor.

Sektörel bazda baktığımızda ise; otomotiv, beyaz eşya, tekstil, kimya gibi ülke ihracatında başta olan sektörlerde bu belgenin yaygın olarak kullanıldığı ve bu sektörlerde ihracat pazarında karşılaşılan ciddi fiyat rekabetine karşı bu belgenin bir avantaj olduğu görülüyor. Örneğin, araç üretiminde bu rejimin kullanımının oldukça yaygın olduğu söylenebilir. Yeterli kalitede ve miktarda yerli girdi bulunmadığı için ithalat bir zorunluluk gibi duruyor. Bu noktada küresel rekabette kaybetmemek için bu belge hayati önem taşıyor.

Düzenleme ne getiriyor?

Dahilde İşleme Rejimi'nin yaygın kullanılması, birçok zaman ithalatı teşvik ettiği düşüncesiyle tartışmaları da beraberinde getirdi. Zaman zaman bu rejimin uygulanmasına müdahale edildiğine şahit olduk. Bazen belgenin özel şartlarına eklenme yapılarak bazı ürün gruplarının bu teşviktan yararlanması engellendi, bazen de rejimin bazı haklarından sektörel bazlı olarak yararlanılmasına izin verilmedi.

Dahilde İşleme Rejimi'ne yönelik bazı değişikliklerin yapılacağı Orta Vadeli Program'da yer alıyor. OVP'de bu rejime yönelik "İhracatta yurt içi katma değer ve çıktı ürününün teknolojik seviyesini artırmak üzere Dahilde İşleme Rejimi'nin öncelikli hedef ürün ve sektör kapsamına ilişkin düzenleme yapılacaktır" ibaresi yer alıyor. Bunun üzerine hem Ticaret Bakanlığı hem de Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından bir çalışma yapıldığı da biliniyor.

Ticaret Bakanlığı tarafından yapılan çalışmada, DİR'den yararlanmak için ürünlerin programdaki hedeflere yönelik seçilmesi, rejime ilişkin verilen sürelerin kısaltılması, ticaret politikası önlemlerinin bu rejimdeki avantaj kapsamından çıkartılması gibi konular öne çıkıyor. Resmi bir açıklama olmadığı için çalışmaların içeriği hakkında detaylı bir bilgiye henüz ulaşamıyoruz, ancak bazı düzenlemelerde bir kanun değişikliğine ihtiyaç duyulduğu da aşikâr.

Diğer taraftan bu rejime yönelik en somut adım, Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından yapılan sunumda yer alıyor. Öneriye göre; ihracat yapmak için ithal edilen girdi veya ham maddeden ithalat vergileri arasında yer alan KDV hesaplanacak ve teminata bağlanmayıp tahsil edilecek. Böylece ithalatta KDV hariç, diğer ithalat vergileriyle sınırlı olacak şekilde DİR kullanılacak. Etki analizine göre, bu değişiklik ile sadece 2023 yılı içinde 328,4 milyar TL matrah üzerinden ödenmeyen KDV'nin yaklaşık 65,7 milyar TL olduğu tahmin ediliyor.

Burada iki gerekçeye yer veriliyor: İlk gerekçe olarak, aynı girdi yurt içinden KDV'li alınırken bu rejim sayesinde ithal girdiden KDV alınmamasının yerli üreticileri olumsuz yönde etkilediği gösteriliyor (İthalatı KDV'siz, yurt içi alımı KDV'li). Diğer gerekçede ise bu rejim kapsamındaki işlemlerin, cari açığı artırdığına ve bu rejimin ağırlığının toplam ithalatın %14'üne, toplam ihracatın %43'üne tekabül ettiğine işaret ediliyor. Bu şekilde ithal edilen malların Türkiye içinde üretim sürecinin takibinin güçlüğü ve rejim uygulamalarının kendi içindeki çeşitliliğinin, ödenmeyen KDV'nin takibini güçleştirdiğine ve haksız iadelere sebebiyet verdiğine de yer veriliyor.

Ne yapılmalı?

Dahilde İşleme Rejimi, ihracatçılar için oldukça önemli. Ciddi bir rekabet avantajı sağladığından ihracatçılarımızın yaklaşık yarısı bu rejimi kullanıyor. Bu noktada rejime ilişkin bir değişiklik yapılırken sadece KDV açısından bakılması çok doğru olmuyor. Ana neden ise ithalat ihtiyacının yerli olarak karşılanıp karşılanamaması. Yeterli kalite ve miktarda yerli girdi olmadığı sürece rejime yönelik düzenlemeler ithalatta maliyet artışına ve ihracatçının rekabet avantajını kaybetmesine neden olacaktır. Bu nedenle, etki analizinin sektörel bazda ve girdi tedariğini de içerecek şekilde yapılması büyük önem arz ediyor. Yerli üretim ile ihracat yapılmasına kimse itiraz etmeyecektir. Ancak yerli üretimde girdi arzına yönelik bir yeterlilik sağlanamadığı sürece bu rejime ilişkin tasarruflar maalesef ihracatçı için olumsuz sonuçlar doğuracaktır.

KDV'nin gerçek bir maliyet olmaması ve ithalatta ödenen KDV'nin zaten indirim konusu olması sebebiyle, bunun ihracatçı üzerinde yük oluşturmayacağı iddia edilebilir. Ancak, yüklenilen KDV ihracat gerçekleştiğinde ihracat istisnası nedeniyle devletten geri alınıyor ve ithalatta ödenen KDV ile ihracatın gerçekleşmesi arasında ortalama 3-5 aylık bir süre geçebiliyor. Bu durumda ihracatçının karşısına ilk etapta ödenen KDV'nin finansmanı çıkıyor. Öneriden hareketle, 2023 yılı için 65 milyar TL'nin finansmanını ihracatçıların sağlaması gerekiyor. Öte yandan, devren KDV var ise bu süreç devletten alacak KDV'yi daha da artırıyor. Sonuç olarak, KDV tekniği açısından da bu uygulama ihracatçıyı zorlayacak gibi duruyor.

Bu yazı, 27 Haziran 2024 tarihinde "www.ekonomim.com"da yayınlanmıştır.

Bu makalede yer alan açıklamalar, yazarının konu hakkındaki kişisel görüşünü yansıtmaktadır. Makaledeki bilgi ve açıklamalardan dolayı EY ve/veya Kuzey YMM ve Bağımsız Denetim A.Ş.'ye sorumluluk iddiasında bulunulamaz. Mevzuatın sık değiştirilen ve farklı anlayışlarla yorumlanabilen yapısı nedeniyle, herhangi bir konuda uygulama yapılmadan önce konunun uzmanlarından profesyonel yardım alınmasını tavsiye ederiz.